
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Педагогіка і психологія

Випуск 4

2001

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

Наукові записки

Випуск 4

Серія:

Педагогіка і психологія

Вінниця – 2001

УДК 371+15
ББК 74. 00+88. 40+88. 840

Н 34

Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 4. – Вінниця: ВАТ
“Віноблдрукарня”, 2001. – 200 с.

ISBN 966-621-055-X

Друкується за рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського (протокол №11 від 26.06.2001)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- М. І. Сметанський** – доктор педагогічних наук, професор (головний редактор),
С. Д. Максименко – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України,
Н. Г. Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України,
О. В. Сухомлинська – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України,
Г. О. Балл – доктор психологічних наук, професор,
Р. С. Гуревич – доктор педагогічних наук, професор,
В. С. Компанець – доктор психологічних наук, професор,
О. С. Куц – доктор педагогічних наук, професор,
М. В. Савчин – доктор психологічних наук, професор,
О. Д. Сафін – доктор психологічних наук, професор,
Г. С. Тарасенко – доктор педагогічних наук, професор (заст. гол. редактора),
М. І. Томчук – доктор психологічних наук, професор,
Н. М. Шунда – доктор педагогічних наук, професор,
А. Б. Щербо – доктор педагогічних наук, професор,
О. В. Машталер – кандидат педагогічних наук, доцент,
В. І. Шахов – кандидат педагогічних наук, доцент,
В. Є. Штифурак – кандидат педагогічних наук, доцент

Редактор: **О.В. Машталер**
Комп'ютерний набір і верстка: **С. І. Цуприк**

ISBN 966-621-055-X

© Автори статей

Підписано до друку 14.07.2001 р. Формат 60x84/8. Папір офсетний. Замовлення №621.
Тираж 300 примірників. Віддруковано з готових плівок у ВАТ “Віноблдрукарня”. 286001, Вінни-
ця, вул. Київська, 4.

Акі
Гур
перс
Кос
фізи
Лок
Мац
Міхе
Собч
Полі
Шах

Арде
Капл
педаг
Коря
Павл
Пару
Борк
Чорн
Чорн

Блош
самос
Бурд
Калі
Полі
Свір
сконс
Тари
Дудк
Удал

Абра
Анне
учите
Брил
Глаз
Горб
Джис
Левч
Петр
Проц
почат
Рома
форм
Храб
Яков
літнь
Куши

Галуз
Джед
діяль
Капл
Кири
Коню

Мате
почат
Тросп
Пені

Грудо
Сороч
Коло
Кошо
Резюм
Резюм
Наші

ЗМІСТ

ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

<i>Акімова О.В.</i> Педагогічна творчість і шляхи її формування.....	5
<i>Гуревич Р.С., Атаманюк В.В., Головська І.В.</i> Використання ПЕОМ у навчальному процесі: проблеми й перспективи.....	9
<i>Костишина Г.І.</i> Теоретико-методичні аспекти розробки і проведення лабораторно-практичних робіт з фізики: нові підходи.....	13
<i>Локарєва Г.В.</i> Безпосереднє та опосередковане спілкування у діяльності соціального педагога.....	16
<i>Мацкевич Ю.Р.</i> Старі люди і соціум: ретроспективний аналіз взаємостосунків.....	21
<i>Міхєєва Л.В.</i> Теоретичні основи формування навчальної мотивації студентів.....	25
<i>Собчак Н.М.</i> Формування професійної компетентності соціальних працівників: аналіз зарубіжного досвіду.....	29
<i>Полицук В.А.</i> Концептуальні моделі післядипломного навчання соціальних працівників і соціальних педагогів.....	32
<i>Шахов В.І.</i> Психологічні засади педагогічної науки.....	40
ДИДАКТИКА І НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ	
<i>Арделян О.В.</i> Загальнопізнавальні уміння як основа формування мовленнєвої діяльності молодших школярів.....	46
<i>Каплінський В.В.</i> Критерії відбору педагогічних ситуацій для лабораторних та практичних занять з дисциплін педагогічного циклу.....	51
<i>Коряк В.М.</i> Фізичні задачі на дослідження, їхня роль та функції в навчальному процесі.....	53
<i>Павлюк Л.О.</i> Педагогічні можливості наочного моделювання в курсі фізики.....	56
<i>Парубок О.М.</i> Ділові ігри на заняттях з професійної підготовки працівників пожежної охорони.....	61
<i>Боркієвська Р.В.</i> Використання групових форм навчання на заняттях з іноземної мови.....	63
<i>Чорна Н.М.</i> Характеристика понять та функцій імітаційно-моделюючих ігор у педагогіці США.....	68
<i>Чорний В.М.</i> Методи навчання в гуманістичній педагогіці США.....	71
ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ І НОВІ ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
<i>Блощинський І.Г.</i> Обґрунтування критеріїв і показників ефективності процесу формування адекватної самооцінки курсантів у навчальному процесі вищого військового учбового закладу.....	75
<i>Бурдейна Л.І.</i> Моральна культура особистості першокурсника.....	77
<i>Калініченко А.І.</i> Структура, показники і рівні самовиховання.....	79
<i>Полицук Ю.Й.</i> Умови активізації особистісного потенціалу членів громадських молодіжних об'єднань.....	83
<i>Свіржевський М.П.</i> Структурна модель підготовленості майбутнього вчителя трудового навчання до економічного виховання учнів загальноосвітньої школи.....	88
<i>Тарнавський М.М.</i> Про культуру управлінської діяльності.....	93
<i>Дукевич С.Г.</i> Форми і методи виховання моральної самосвідомості студентів педучилища.....	95
<i>Удалова О.А.</i> Виховна робота щодо попередження торгівлі жінками.....	98
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	
<i>Абрамчук О.В.</i> Потенційні можливості занять з української мови у патріотичному вихованні студентів.....	103
<i>Анненкова І.П.</i> Формування емоційної культури - важливий компонент професійної підготовки майбутніх учителів.....	105
<i>Брилін Б.А.</i> Основні передумови розвитку композиторських навичок студентів музично-педагогічного факультету.....	109
<i>Глазунова Т.В.</i> Навчання іншомовного писемного спілкування як текстової діяльності.....	112
<i>Горбунь Е.Л.</i> Дослідження проблеми формування професійної відповідальності майбутніх вчителів.....	115
<i>Джигун Л.М.</i> Естетичне виховання засобами зарубіжної літератури у професійній підготовці курсантів НАПВУ.....	119
<i>Левчук Н.В.</i> Проблема формування змісту екологічної освіти студентів вищих педагогічних навчальних закладів.....	122
<i>Петрук В.А., Хом'юк І.В.</i> Психолого-педагогічні аспекти підготовки інженерів на заняттях з вищої математики.....	125
<i>Пронтишева Л.П.</i> Аналіз процесу формування техніко-тактичних навичок орієнтування учнів груп початкової підготовки ДЮСШ.....	128
<i>Романовський О.Г.</i> Американська система бізнес-освіти як стандарт управлінської підготовки інженерів і формування професійних керівників-лідерів.....	132
<i>Храбан А.А.</i> Психолого-педагогічні фактори виробничого навчання.....	136
<i>Яковліва О.П.</i> Набуття комунікативних умінь майбутніми вчителями у період підготовки до практики в літньому оздоровчому таборі.....	140
<i>Кушнір В.С.</i> Соціально-психологічні особливості військового колективу.....	143
ПСИХОЛОГІЯ	
<i>Галузяк В.М.</i> Психологічні засади виховної роботи з важковиховуваними підлітками.....	146
<i>Джеджула О.М., Дзісь В.Г.</i> Принципи формування структури просторового мислення в процесі графічної діяльності студентів.....	151
<i>Каплунович І.Я.</i> Про один метод визначення ефективності навчальних програм.....	154
<i>Кириленко В.В.</i> Компоненти інформативної функції спілкування в педагогічному процесі.....	157
<i>Конопко І.Г.</i> Психофізіологічна стійкість та її вплив на короткочасну пам'ять.....	161
З ІСТОРІЇ ОСВІТИ	
<i>Матвійчук Н.С.</i> Концепція "вільного виховання" у соціальній педагогіці антропоцентризму кінця XIX – початку XX століття.....	164
<i>Тростогон М.А.</i> Система освіти у ФРН (в історичному розвитку).....	168
<i>Пенішкевич Д.І.</i> Зміст навчання в середніх школах Буковини (XIX – початок XX століття).....	175
НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ	
<i>Грудова Н.П.</i> Проблема формування соціокультурної компетенції у старшокласників.....	180
<i>Сорочинська В.Є.</i> Організація групової виховної роботи з учнями ПТУ.....	183
<i>Коломієць І.Л.</i> Педагогічні умови формування естетичного досвіду молодших школярів.....	187
<i>Кошолоп О.Ф.</i> Активізація навчальної діяльності учнів у процесі викладання вітчизняної історії.....	193
Резюме російською мовою.....	196
Резюме англійською мовою.....	201
Наші автори.....	205

CONTENTS
QUESTIONS OF THE THEORY

<i>Kimova O.W.</i> Pedagogical creativity and ways of his formation	5
<i>Yurevich R.S., Atamanuk W.W., Golovskaya I.W.</i> Use computer in educational process: problems and prospects	9
<i>Ostishina G.I.</i> Theoretical and methodological aspects of outlying and running laboratory and practical classes in physics: new approaches	13
<i>Okareva G.V.</i> Direct and indirect communication in a social educator's activity	16
<i>Tatskevich Y.R.</i> Old people and the social surrounding: retrospective analyses of relationships	21
<i>Tiheeva L. V.</i> Theoretical basics of the formation of scholarly motivation of the students	25
<i>Obchak N.M.</i> The formation of professional competence of social workers: the analyses of foreign experience	28
<i>Olishchuk V.A.</i> The conceptual models of the post-graduate education of social workers and social educators	32
<i>Hahov W.I.</i> Psychological bases of pedagogical science	39
DIDACTIC AND NEW TECHNOLOGIES OF TRAINING	
<i>Rdelyan O.V.</i> General cognitive skills as a basis of formation the speech activity of the primary school children	45
<i>Aplynsky V.V.</i> The criteria for selecting pedagogical situations for laboratory and practical classes on courses of the pedagogical cycle	49
<i>Oryak V.M.</i> Physical tasks on exploration, their role and functions in the teaching process	52
<i>Avluk L.A.</i> Pedagogical possibilities of visual modeling in the course of physics	55
<i>Arubok A.N.</i> Business games at the classes of professional training of fire brigade workers	59
<i>Orkivska R.W.</i> Use of the forms of cooperative learning during study of foreign language	62
<i>Horna N.M.</i> The characteristic of notions and functions of imitation-and-modeling games in the Pedagogics of the USA	66
<i>Horniy V.M.</i> The teaching methods in a humanistic pedagogics of the USA	70
THEORY OF EDUCATION AND NEW TECHNOLOGIES OF EDUCATION	
<i>Loshchinsky I.G.</i> Elucidation of the criteria and the effectiveness of the process pertaining to the formation of an adequate self-evaluation of the cadets in the educational process of a higher military establishment	73
<i>Urdeena L.I.</i> The moral culture of the personality of a freshman	75
<i>Alinichenko A.N.</i> The structure, indicators and levels of self-education	77
<i>Olishchuk Y.I.</i> The conditions of activating a personality potential of the members of public youth organizations	81
<i>Virzhevsky M.P.</i> The structural model of preparing a future manual work teacher to the economical education of the secondary school students	85
<i>Arnavsky M.M.</i> Pertaining to the culture of management activity	90
<i>Iudkevich S.G.</i> The methods and forms of instilling in Teachers training college students moral consciousness	93
<i>Dalova O.A.</i> Educational activity pertaining to prevention of women selling	95
VOCATIONAL TRAINING	
<i>Bramtchuk O.V.</i> The Ukrainian Language Studies Potentialities for Patriotic Upbringing of Students	100
<i>Mnenkova I.P.</i> The formation of emotional culture – an important component of future teachers training	102
<i>Trylin B.A.</i> Basic preconditions of the development of composing skills of the students of the Music and pedagogical department	106
<i>Ilazunova T.V.</i> Teaching foreign language communication as text creation activity	109
<i>Torbun E.L.</i> Research of a problem pertaining to instilling in the future teachers a professional responsibility	112
<i>Zhikhun L.M.</i> Esthetic education by means of foreign literature in the professional training of the NAATU	116
<i>Levchuk N.V.</i> The problem of the formation of the contents of ecological education of the students of higher educational establishments	119
<i>Yetruk V.A., Khomyuk I.V.</i> Some psychological and pedagogic aspects on high mathematics studies	122
<i>Troniyshcheva L. P.</i> The analyses of the process of instilling in the students of the primary training of the SSCY sports school for children and youth)	124
<i>Tomanovsky A.G.</i> The American system of business-education as a standard of managing training of engineers and the formation of the professional managers-leaders	128
<i>Traban A.A.</i> Psychological and pedagogical factors of technical learning	132
<i>Zakovleva O.P.</i> Acquiring communicative skills of the future teachers during the preparation for practice in summer camps	136
<i>Kushnir W.S.</i> Social-psychological features of military collective	143
PSYCHOLOGY	
<i>Galuzyak V.M.</i> Psychological bases of education of the difficult teenagers	142
<i>Tejula O.M., Dziz V.G.</i> The principles of the formation of structure of spatial thinking during graphic activity of the students	146
<i>Kaplunovich I.Y.</i> About one method of definition of efficiency of the educational programs	150
<i>Kyrylenko V.V.</i> The components of information function of communication in the pedagogic process	153
<i>Konopko I.G.</i> Phycophysiological firmness and its influence on the short-term memory	156
FROM A HISTORY OF EDUCATION	
<i>Matviychuk N.S.</i> The conception of "free education" in the social pedagogics of the end of the 19 th – the beginning of the 20 th century	159
<i>Trostogon M.A.</i> System of higher and secondary education in Germany	163
<i>Penishkewich D.I.</i> The Contents of education in high schools Bukovina (XIX – beginning XX of century)	170
TO THE AID OF THE TEACHER	
<i>Grudova N.P.</i> The problem of formation a socio-cultural competence of the high school students	175
<i>Sorochinskaya V.E.</i> The organization of group educational activity with the vocational school students	178
<i>Kolomyets I.L.</i> Pedagogical conditions of the formation of the esthetic experience of primary school children	182
<i>Kosholap O.F.</i> Activization of educational activity of the schoolboys during teaching a domestic history	188
The summary in Russian	190
Summaries	194
Our autors	198

Сучас
особистост
рівень пед
особистост
стимулова
зв'язку осо
Приро
творчисть
своїх вихо
інформації
об'єктивна
педагогічн
унікальна.
справи, то
Загв'яз
перетворен
"Новизна і
перетворен
суб'єктивн
Львова
справжній
внутрішнь
особливост
особистост
оволодіє в
своєрідний
засвоїть аз
Диску
стосується
В.І.Загв'язі
виховання,
творчисть с
[2, 12].
Продо
педагогічн
створює ве
особливост
учителя, а
Специ
перетворен
Виход
ду, Раченк
планомірна
влення хар
Автор хара
педагогічну
комплекс в
номірної ра
тивного до

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

О.В.Абрамчук

Труднощі на шляху утвердження і зміцнення Української держави, економічний розлад, падіння життєвого рівня багатьох людей, комплекс меншовартості поглиблюють кризу в галузі теорії та практики виховання. Виховання – це підготовка підрастаючого покоління до участі в розв'язанні сьогоденних та перспективних завдань держави. Важливо, щоб молодь не була спостерігачем, а брала активну участь у продовженні та створенні матеріальної і духовної культури народу. Нові соціальні умови потребують виховання нової людини – громадянина, патріота, творця своєї держави.

Потрібен виховний ідеал – заповідь виховання нового покоління, формування кращих рис національного характеру. Протягом століть формувалася національний виховний ідеал, про який багато написано у працях просвітителів початку ХХ ст. С.Русової, М.Грушевського, І.Огієнка, Г.Ващенко та у роботах в сучасній науково-педагогічній літературі О.Сухомлинського, Б.Ступарика, Д.Тхоржевського. Формування духовного світу молоді людини – справа не одного дня, місяця, і навіть не одного чи кількох років. Надто коли перед очима в неї реальне життя, з його суперечностями, проблемами і деформаціями цінностей. Переломні моменти життя суспільства потребують перегляду історії. Лише правильний виховний підхід сприятиме гармонійному розвитку розуму, почуттів, волі, стане запорукою становлення людини як особистості.

Мета навчально-виховних закладів – здійснити виховання українського патріота з високою культурою мислення та дії. Необхідно втілювати в життя найголовніші прикмети українського виховного ідеалу: віру в Бога, патріотизм, мужність, відвагу, любов і пошану до батьків і старших, турботливе ставлення до менших і слабших, чистоту почуттів, працелюбність, усвідомлення своєї людської гідності, почуття честі, поваги до інших людей, волелюбність, лагідність, чемність, гостинність, духовний аристократизм (духовні чесноти, поєднані із зовнішньою простотою, поетичністю вдачі) [1,150]. Моральні якості, що складають поняття української слави: добро, краса, правда, справедливість [2,29], не суперечать загальнолюдським ідеалам.

Найбільші можливості у цьому напрямі мають учителі української мови і літератури. Вони повинні формувати комплекс таких особистих якостей і рис характеру, як знання та вільне володіння державною мовою; гуманність, поважне ставлення до культури. Важлива роль у національному відродженні відводиться вивченню української мови, бо лише завдяки їй можна глибше пізнати традиції, звичаї, психологію, національний дух українців. Мова – основа національної гідності, ставлення до неї є виявом національної свідомості, патріотизму [3,20]. Формування потреби розмовляти українською мовою – одне з найголовніших завдань викладача мови. Нехтування національними почуттями, як тривалий час культивувалося в суспільстві, брак цілісної системи виховних впливів на молодь, економічні негаразди призвели до деформації в суспільній свідомості і появи негативних тенденцій у сімейно-побутовій культурі, громадському житті. Необхідно доводити перевагу національних цінностей попри негаразди у різних сферах життя, допомагати молоді творчо осмислювати історичні надбання національної культури. Необхідно ламати стереотип другорядності української мови, довести існування її самостійності, а не як малоросійського діалекту. Найкращий шлях пізнання – екскурс в історичне минуле. Знання історії свого народу – основа міцної і тривкої пам'яті, яка не дозволяє забути власне коріння, яке дає наснагу будувати сучасне, заглядати за обрії сьогоденного дня. Замовчування власного минулого розриває зв'язок між поколіннями, призводить до винищення національної спільності людей, які віками живуть на одній території, говорять однією мовою, співають пісні своїх предків, шанують національні звичаї, традиції, шанують свою віру. Українці подолали важкий, страдницький шлях (каганські, ханські, султанські, королівські, імператорські, фюрерські, советські навали). Часи бездержавності наклали своє тавро, позначившись русифікацією, денационалізацією, відступництвом. Ще й зараз ми не можемо позбавитися другосортності, приниження. Наші землі були розшматовані поневоловачами, загарбниками протягом століть. Нас називали малоросами, бидлом, хохлами, націоналістами, тільки не українцями. Забороняли мову, книжку, нищили українську культуру. Але попри все український народ, працьовитий, здібний, толерантний, вистояв, здобув державність. Українці мають всі підстави пишатися видатними постатями минулого, своїм глибоким корінням. Ще Т.Шевченко

писав, що історія України захоплює кожного. Але все це досі ніхто не представив перед очі освіченого люду, тоді як Україна давно мала свою культуру, мистецтво, науку. Іноземці, які побували в різні часи в Україні, з великою пошаною ставилися до українців. Так, німець Й.Коль ще у 1841 році передбачив, що Україна стане знову вільною і незалежною, бо Україна є нація з власною мовою, культурою та історичними традиціями [4,2].

Слід звернути особливу увагу на історію розвитку української мови. Руська мова була першим етапом у створенні самобутніх української та білоруської літературних мов. Українська мова – одна з старописемних мов, що успадкувала давньоруську писемність і в ранній період своєї історії продовжувала розвивати традиції літературної мови Київської Русі, що є історичною назвою України. Утворилася староукраїнська книжна мова, яка вживалась у різних ділових документах (літописи Самовидця, С.Величка) та художніх творах (драмах Г.Кониського, віршах Г.Сковороди, поезіях І.Некрасевича). Наприкінці XVIII ст. І.П.Котляревський своєю “Енеїдою” започаткував нову українську літературну мову, яка виникла на основі мови загальнонародної. Загальнонародна мова – це сукупність усіх слів, усіх граматичних форм, усіх особливостей вимови людей, що розмовляють українською як рідною, це і діалекти, і жаргони, і літературна мова. Від часу свого виникнення стара й нова українська літературна мова гідно служила нашому народові в усіх галузях його матеріального і духовного життя. Українській мові відмовляли в праві на існування, твердили, ніби це не мова, а діалект. Ця заборона засвідчена багатьма документами (указами царів, наказами років радянської влади). Століття тривала деукраїнізація – період витіснення української мови з більшості сфер функціонування. На зміну прийшла українізація – процес відродження не лише національної мови, але й усього українського. Українізація була одним з найважливіших завдань культурно-національного будівництва в Україні в 20-30 роки XX століття. 26 жовтня 1989 року українська мова набула статус державної, що підтверджено 10-ою статтею Конституції України, прийнятої Верховною Радою 28 червня 1996 року. Українська мова стала не лише мовою письменства та публіцистики, а й мовою освіти, науки, врядування.

Серед 2500 мов, що існують на Землі, за числом носіїв українська мова посідає почесне місце в першій двадцятці після китайської, англійської, гінді, урду, російської, німецької, японської, іспанської, індонезійської, арабської, бенгалі, португальської, французької та італійської. Українською мовою розмовляють близько 50 мільйонів не лише в Україні, а й за її межами, у всіх куточках земної кулі, куди доля закинула наших краян. “Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... У мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання...І поки живе мова – житиме й народ” [5,239].

У мові відбито характер народу, його психічний стан, побут, історію, традиції. Нині відчувається збіднення, особливо усної мови: літературну мову замінює суржик, народні вислови – кальки з російської. Багато зусиль потрібно, щоб зберегти українське слово: пізнавати історію рідної мови, поглиблювати знання з сучасної української мови та народознавства; вивчати мовленнєвий етикет, який увібрав в себе народну мудрість. Усе це сприятиме підвищенню рівня національної свідомості та само-свідомості, патріотизму, духовного рівня нації.

На заняттях з мови якнайкраще можна поєднувати навчання з вихованням. Підхід до вивчення мови у вищому навчальному закладі повинен базуватися на таких положеннях: 1) українська мова – це насамперед національна ментальність, народна культура; 2) українська ментальність базується на глибокій повазі до національних здобутків, серед яких мова посідає найголовніше місце; 3) оскільки кожен студент є носієм мови, є мовною особистістю, то мовними засобами потрібно впливати на його розвиток як особистості; 4) мова та предмети гуманітарного циклу в навчальній програмі повинні сприяти процесу самоусвідомлення та національного самоусвідомлення. Мета занять з мови – допомогти студентам у формуванні освіченості, культури мовлення, мовомислення, світовідчуття, національних рис, таких як національна гідність, повага і любов до всього рідного.

Найважливішими вимогами до занять з мови повинні стати: змістовність, розрахована на інтелектуальний потенціал студентів; зацікавленість, забезпечена підбором матеріалу та видами завдань, форм роботи; варіативність, можливість самостійного вибору матеріалу студентами, з урахуванням значущого для кожної групи, курсу. Для вдосконалення мовних навичок необхідно йти психологічним шляхом навчання, тобто пов’язувати зміст навчання з проблематикою фахових дисциплін студентів, а також з життям у суспільстві. Постійну увагу слід приділяти гармонійному поєднанню навчання чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванню, читанню, говорінню, письму. Викладач повинен звертати увагу на формування аудіативних умінь; уміння орієнтуватися в ситуації спілкування; прогнозувати загальний характер висловлювання; сприймати повідомлення, відділяти головне від другорядного, утримувати в пам’яті основне; робити висновки з почутого; аналізувати особливості змісту й мовленнєвого оформлення сприйнятого на слух.

Читання теж важливий вид мовленнєвої діяльності. Необхідно вдосконалювати набуті у школі читальські здібності студентів: виробляти прагнення до читання текстів різного характеру, діяти свідомо і цілеспрямовано, формувати вміння прогнозувати за початковими фразами абзаців тексту, правильно членувати текст тощо. Приділяти більше уваги усному й писемному спілкуванню українською мовою як в галузі українознавства, так і в професійній.

Не можна навчатися мови як технічного засобу зв'язку. Її потрібно переймати у живих людей, викладачів, у першу чергу. Мовлення викладача повинно бути зразком для студентів, і не лише на заняттях з мови. Особливо в умовах двомовності роль мовлення викладача підвищується. Викладач повинен не лише навчати мови, а й прищеплювати інтерес до мови як до процесу самопізнання, відкриття світу, самовдосконалення. У процесі навчання слід використовувати пізнавальну підтримку (наприклад, у лексиці – з допомогою етимології, метафор). Щодо української мови, то необхідно зазначити її красу, мелодійність, глибину, які проявляються у словниковому багатстві; виявляти виразну силу, логічність, естетичну цінність. Це може вплинути на підвищення зацікавленості мовою, літературою, історією рідного краю.

Культурний, краєзнавчий, народознавчий компонент – серйозні мотиваційні фактори у вивченні мови. Тут найважливішими психолого-педагогічними та методичними завданнями є організація культурно-пізнавальної роботи (історично-краєзнавчі, літературні, діалектологічні, фольклорні пошуки, організація виставок, відвідування музеїв, участь у культурних та культурно-мистецьких заходах). Через вивчення мови необхідно повертатися до своїх коренів, осмислювати своє місце у житті, в історії. Оскільки людина найточніше висловлює свої думки і розуміє співрозмовника рідною мовою, то найбільш ефективним є навчання саме рідною мовою. Виникає нагальна потреба вивчати рідну мову, літературу, історію, щоб належно оцінити свою культуру, яка виражає національне буття. Мова є виразником самобутності тієї чи іншої спільноти людей, засобом ототожнення її членів відповідно до їхньої культури. Коли людина каже “я- німець” чи “я-француз”, то це означає, що вона вважає себе представником конкретної культурної групи, яка говорить конкретною мовою. У цьому випадку мова є визначальним фактором єдності, обов'язковою умовою існування держави. Тому і в нашій Україні, яка виборолала незалежність і розбудовує державу, виявляється великий інтерес до національної мови: її ім'я носить країна, вона є засобом досягнення єдності українського народу.

1. Мартинюк І.В. Національне виховання: теорія і методологія: Метод. посібник. – К., 1995.
2. Янів В. Українська вдача і наш виховний ідеал. – Мюнхен-Тернопіль, 1992.
3. Потебня А.А. Мысль и язык. – К., 1993.
4. Мороз О. Як читати “Поучення” Володимира Мономаха. – Освіта. – №36. – 9-16 серпня 2000.
5. Стельмахович М. Народна педагогіка. – К., 1985.

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

І.П. Аннієнкова

У сучасних умовах значно актуалізується патріотичне, світоглядне, громадянське, національно-державницьке загартування підростаючих поколінь. Пріоритетної уваги педагогів заслуговує формування в особистості національної свідомості, ідеології, моралі, світогляду, характеру та ін.

Але сприйняття та інтеріоризація особистістю, перехід у «внутрішній план» загальнолюдських цінностей і вироблення власних ціннісних орієнтацій неможливі тільки на рівні усвідомлення (когнітивному). Соціальні цінності сприймаються не тільки за допомогою свідомості, раціонального мислення, але, перш за все, за допомогою почуттів.

Досвід роботи з дітьми з асоціальною поведінкою, зазначають А.Б.Холмогорова і Н.Г.Гаранян, показує, що або ці діти росли в середовищі, де внутрішньому емоційному житті приділялось дуже мало уваги, а інтереси дорослих зосереджувались на матеріальному, раціональному полюсі життя, або в батьків з тих чи інших причин був порушений емоційний контакт з дитиною, вони погано уявляли собі її духовне життя і мали дуже малий вплив на нього [7]. Немає іншого шляху передачі цінностей і принципів маленькій людині, як через емоційний контакт з нею, що ґрунтується на довірі. Тільки тоді цінності, що передаються дорослими, мають позитивне забарвлення.

Почуття як властивість особистості є не чим іншим, як емоційним ставленням до дійсності. У повсякденному житті воно виливається у такий внутрішній стан, який називається переживанням. Переживання – це відповідний відгук особистості на ті впливи, які її торкаються.